

ОСТАННІ НОВИНИ

20:09 Соус із ласця хрому: вітамінна бомба з екстрами смаком

20:30 Багато думала про дітей: Дженіфер Лопес задала щемливий момент після розлучення з Бенном Аффлеком

20:00 Простий лайф-хак для судження: вчені назвали ідеальний порядок прийому їжі

20:43 «Справжня розквіта — ласувати помідором з грядки на ліку його зрілості», — шеф-кухар Сальваторе де Віво

20:33 Він закохався в Україну і заковав її в окопата його у Львові: у Києві популярним є легендарним колубільським війном «Овсім».

20:07 Секрет у пошуку: терт без витник, який перевертають будь-який чизкейк

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне палне. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операция «Густеля» (Unternehmen Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, узабж запізничної лінії Тюбінген — Балінген — Ротвайль, Воскресніні загоми охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Герігін брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одні іншому не завважак.

«В Гестапівській тормі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операция «Густеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібеньного (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлітково розкинутий антрацитомі листями та плакатами на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Сварбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпокрутіших в'язниць Neue Brettm, в тій самій землі Савранд. Це була «розширена поліцейська торма» для чоловіків і жінок, де «відбували покарання» борці з нацизмом, французькі бранці, прем'ядни Радянського Союзу та Польщі, які пригнали на примусові роботи, військовополонени різних країн.

— Мене помистили в «сточий бункер» розміром 50 см х 60 см і висотою два метри, — згадував Василь Володько. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорюнкавалися під себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помирав у «сточном бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірною ставка-резервуара для засиння пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багноку, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі випірзав з води, його били дерев'яною жердинкою до понові.

Читайте також: У росії виявили табір_де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор Бурхад Вейллонек писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідентні на іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він дійшов до Löschtisch (ставка для засиння водою), по прівсь навпочинки, скрестив руки за соловово та зробив кілька стрибків уперед. За який митт він здавав прізвисьце свого мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Савранді. Третім став штрафний табір Нацвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страбурга. Це був єдиний табір Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Третього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибенці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювати урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операция «Густеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Дутмерген, Цейфенхан та інші, загалом сім таборів.

— Яюсь ми бамтували ландшафтники, щоб естановити обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колюю у воді. Ноги опухли. Відкрився ранн. Два тижні відлежав в ревірі, приміщення для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати зорючі сланці. Ми дробили їх, подавали терміново розкладанню і так добували палне для танків і літаків.

Одного разу хлопець зепритомнів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф Сюз на прізвисько Зак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-Зак називав «чумними шикками на здоров'я пліч німецького народу» і ставився до них відлюдно. Від голоду, холоду, хвороб і торор ув'язні помили понад 500 ув'язнених, тону кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Рецта таборів «Густеля» були антропи не кращими. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операция «Густеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втратами не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів заинули 41,5 тисячі осіб. Кажуть, на виборках 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гіллера. Фюрер затамував злість і, прийшовши до влади, віддав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не втримували тортур. — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дріт під струмом, вивалися в бараках. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижну ванну, не даючи їй виплисти, і практично потопельника в останню мить вимикували з води й кляли поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відіверівати труп. Оживе чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

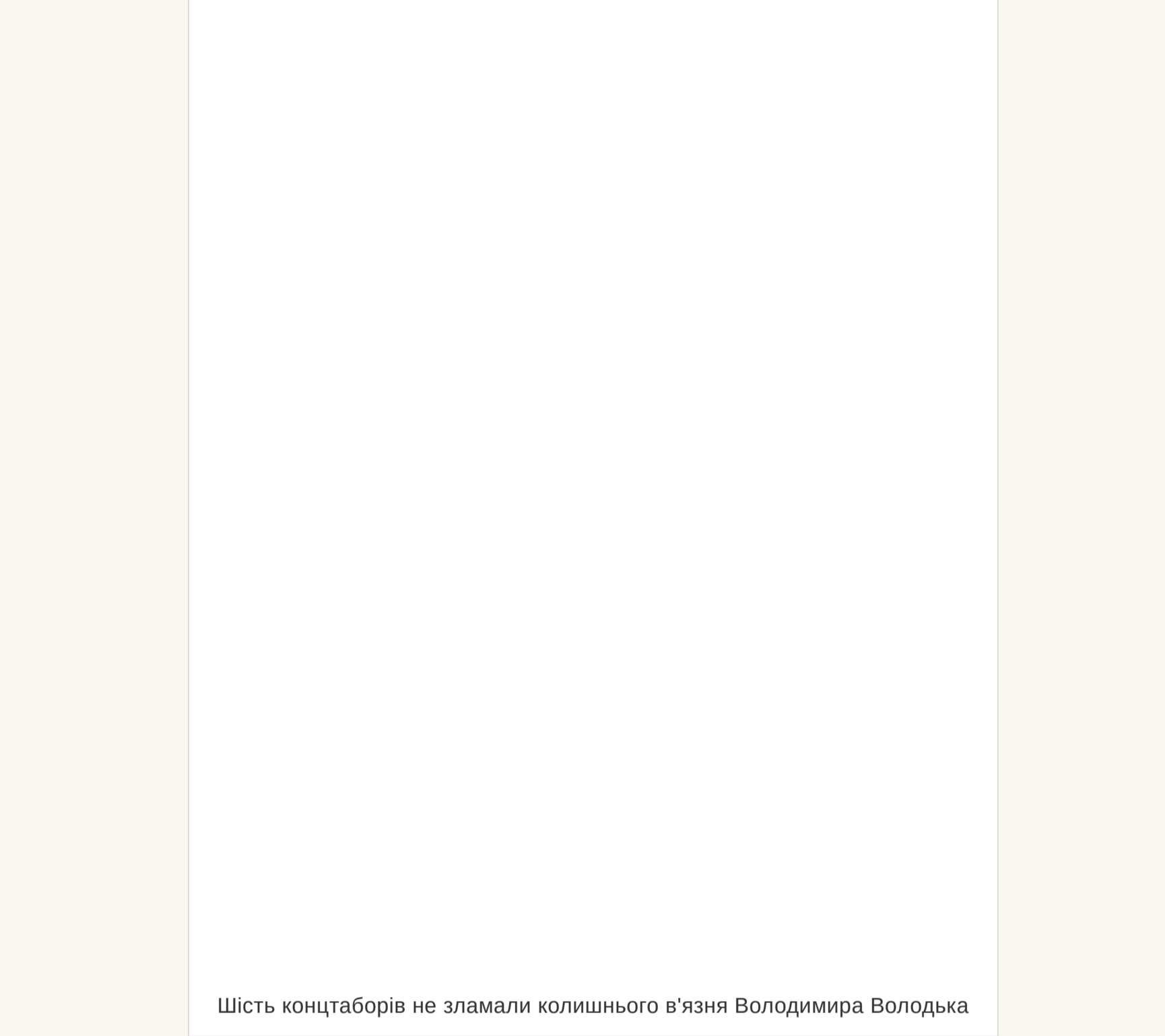
— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карборний блок окупованої своєї країни в крематорій. Але покладся епідемія тифу. Черга рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так потрапили до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: підбом о п'ятій ранку, шиккування, перекилк. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини. 7000 людей, на останньому подиху, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Пройти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели коли охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сим тисяч скелетів, обтягнутих шкирою. Ми не їли, пили з калюж. Під час «Маршу смерті» охоронці багатьох убили. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Схоронець крикнув: «Ахштесен!» («Вставай»). Він було вже опустив приклад мені на голову, але в цей момент із жаркого фому вибігли німецькі диваки. Зупинилися як уполан та спали на нас дивитися. Це мене врятувало, він не став убивати при дитях. Виялося п'ятивох далі, а я втрапив садовість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підібрали американські солдати.

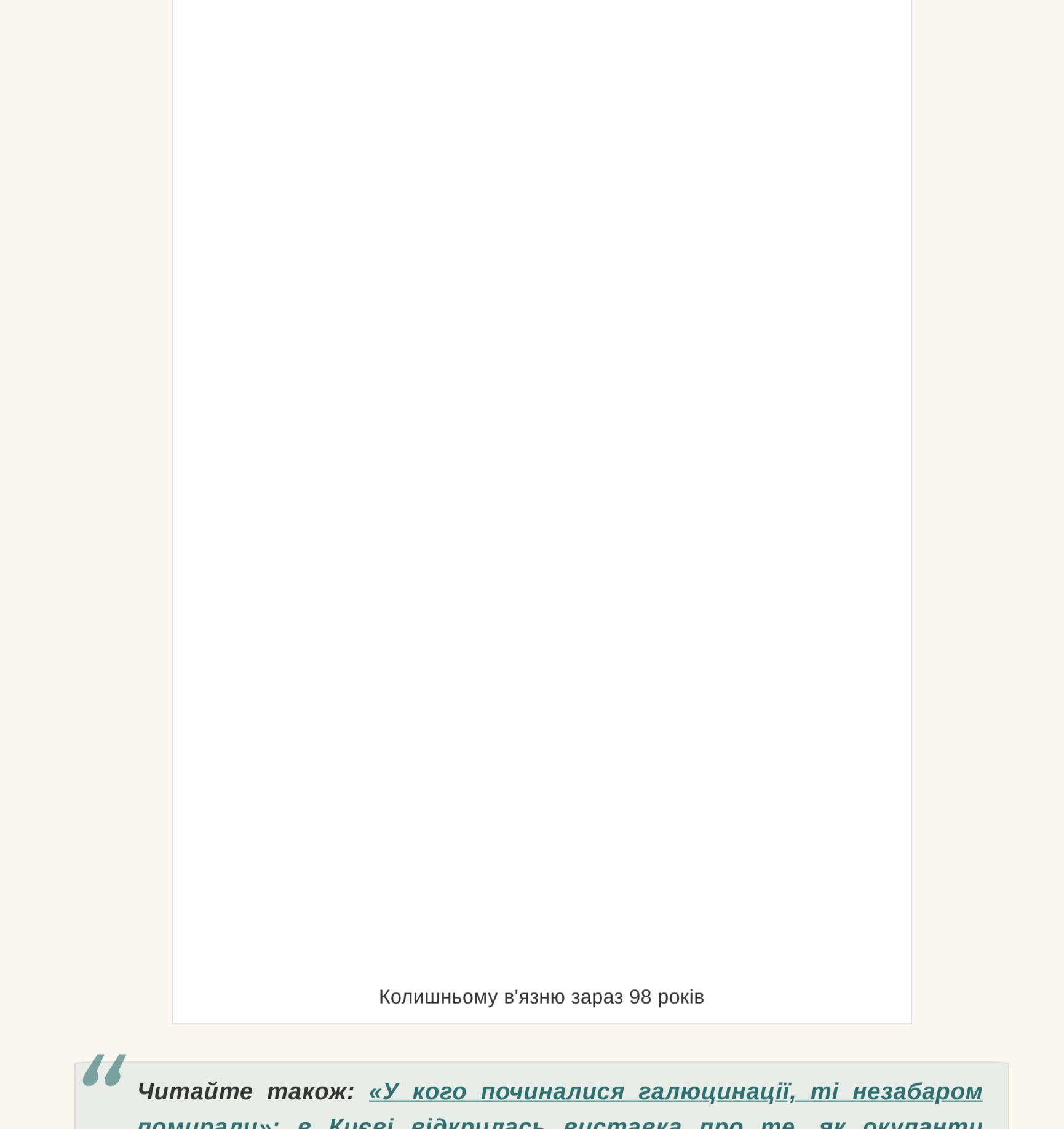
Я мів померти багато разів: і в Neue Brettm, і в Нацвайлер-Штрутгофі, і в таборах Кохем-Буттліч, Шомберг або Дахау... Але живих. Коли у мене після прибуття до Радянського Союзу люди в орванак почали запитувати: «Як же так вижило?», я відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довго: хворе серце, носю, кричав ночами...

Після війни Василь Павлович працював телею. Закінчив Полтавський політінститут, а коли зрозумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматистраль». Одружився, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання в'язнів виробничого полімера у дорожньому будівництві» (1967 рік).

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називас Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

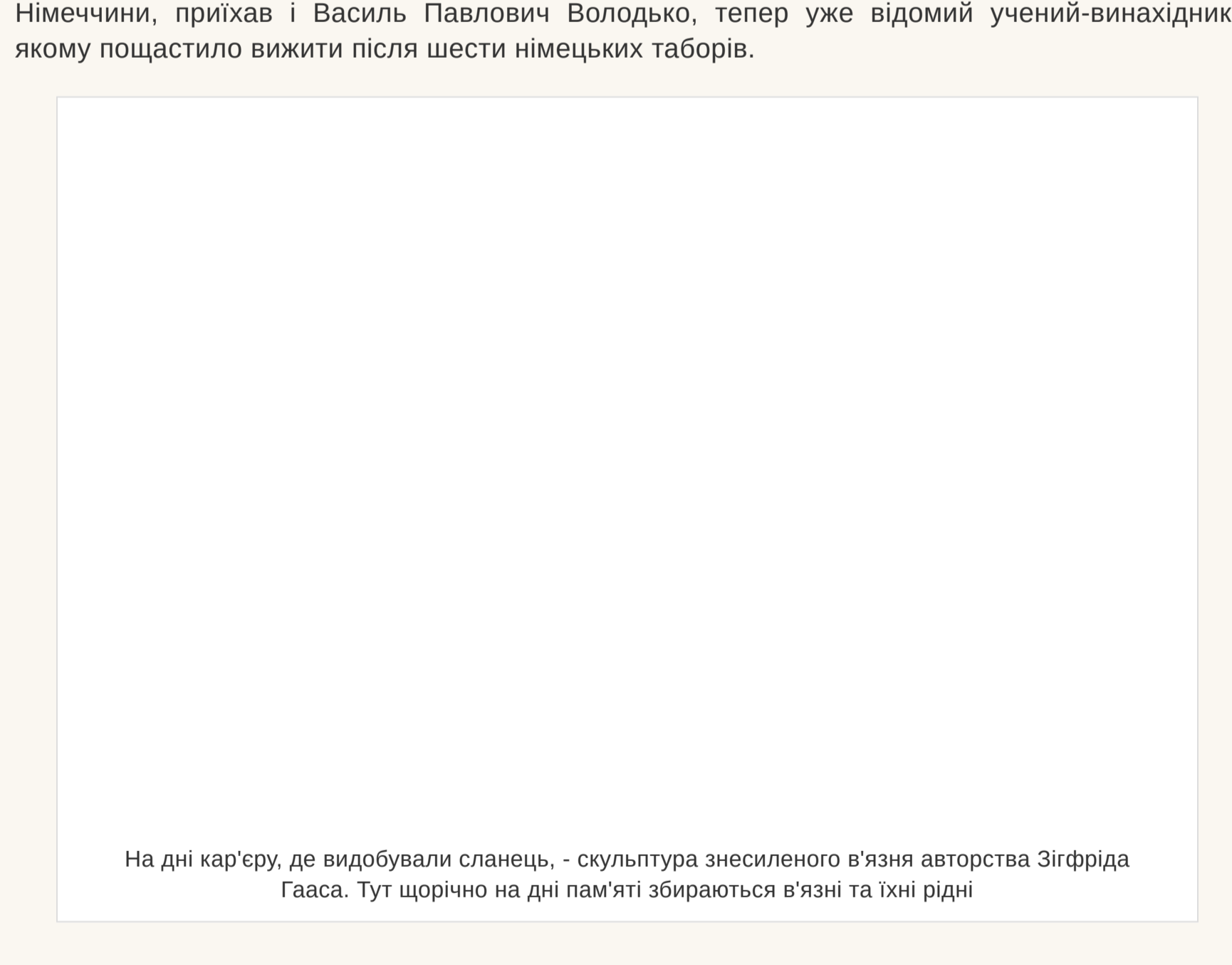

Читайте також: «У кого починалися галюцинації, ті незабаром помирали»: в Києві відкрилась виставка про те, як окупанти майже місяць примали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали теми закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалих час моги покаяння замовчувався: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторини своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрики, були посаджені ліси, і руїни заводських приміщень зникли з поля зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страч і місцевих територіув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайля, разом із мером. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Дутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні австрії, куди було вправлено українських в'язнів з Польщі, колишнього Югославії, Швейцарії, Західної, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько, тепер уже відомий учений-винахідник, якому пощастило вжити після шестии німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальною стежкою Екервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та Екервальд. Бетонні блоки, водохвищія, цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сумний життєвий шлях бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а помолитися за душі невинно об'ятих — у каліціці цвинтаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвалі Меморіальна ініціатива «Екервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Виступають лекції у школах, приїжджають родичи в'язнів, які вижили. Проходять екскурсії та зустрічі з журналістами, прижджають родичи промови виступи і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакі лишньої війни надавають їм сторіччя і про агресивну війну росії час нацистського правління». Цього разу на зустріч вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

— Але важливо зберігати пам'ять про страждання жертв націонал-соціалістів, навіть якщо свідків більше немає, — каже голова ініціативної групи «Меморіал Екервальд» Бригітта Маркварт-Шад.

На цвинтарі концтабору Шомберг, на стендах із фотографіями впадає в око одне фото. Черга з похмурих людей, які неохоче заглядають у едмон з трусами. Фотографію 1945 року в концтаборі Шорцінген, де загинуло 529 осіб, зробив Едмон Гессон, колишній французький в'язень. І історія така. Коли перша французька армія у квітні 1945 року переправилася через Рейн і район Страбурга і згодом зайняла Швавальд, ітлерівські вояки ліквідували таборі проєкту «Густеля». Багатьох в'язнів повели в «Марш смерті». Пізніше вцілілі таборі повернулися і показали визволителям місця поховань.

Перше, що зробила французька окупаційна влада після закінчення війни, — вирішила гідно поховати убитих бранців. Для цього жителів навколишніх населених пунктів скартали принести лляну тканину, щоб після ексгумації загорнути останки й поховати в простих трунах в окремих могилах. На місці ексгумації привезли німецьких військовополонених і членів націонал-соціалістичної партії, поселивши їх у колишньому концентраційному таборі. Вони повинні були під наглядом діставати тіла з ям, укладати в труни та переносити до нових місць поховань.

На ексгумацію настійно рекомендували прийняти бургомістрам, чиновникам, пасторам, учителям і місцевому шкільному вчителю, щоб «отримали уявлення про жахливі умови життя». За свідчення очевидців, черга була довгою. У гробовий тиш, запрошені йшли вярвочко позв розкрити поховання жертв таборів операції «Густеля». Неможливо прочитати мої думки. Хельга Ханші, одна з членів ради директорів меморіального комплексу «Екервальд», дивлячись на фото, каже:

— Я хочу, щоб у вашій країні після війни було б точно так само. Щоб на місці злочину були присутні безпосередні злочинці, щоб вони дивилися в очі своїм убитим жертвам, а бабдужі бачили ціну своєї байдужості...

1 липня 1945 року капітан Андре Бессі, французький військовий губернатор Ротвайля, опублікував доповідь під назвою: «Témoignage pour la rossténie — CRIME SS — расові рай сехих очі оп ву»: «Свідчення для нащадків — злочини СС — розказані тими, хто це бачив».

У нас у давках зараз уся країна.

Авторка дякує керівництву та членам ради директорії Меморіальної ініціативи Екервальда Brigitta Marquart-Шад, Wilh K Koch, Luise Danne і Helga Walisch за допомогу в підготовці матеріалу. У статті були використані матеріали сайту eckerwald.de.

Раніше «ФАКТИ» розповідали про те, що вранити перетворюють окуповані території на концтабір, для цього вони мають намір створити в чотирьох областях України десятки в'язниць.

На фото у заголовку: Двога черга німецьких бургомістрів, пасторів, учителів, чиновників і місцевих знаті до трун з останками замордованих в'язнів концтабору

Читайте нас у Facebook

Повнегла помилка? Виділіть її та натисніть CTRL+Enter

Друкована версія Лист редакторів Поскаржитися

Поділитися 0 Поділитися Твітнути

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

--	--	--	--

Новини партнерів

Мапа сайту	Світ	Культура	Книга рецента	Історія свідомості	Меморіальні дні
Україна	Права люде	Шоу-бізнес	Люди та звір	Наука та техніка	Гороскоп
Політика	Бізнес	Фурор днів	Життєві сторії	Клуб слюжанів	Куди йдемо
Гроші	Спорт	Суспільство	25 років попому	Зайняті у Фейсб	Голова
Підлі	Будівн	Сільське життя			

Реклама | Партнерства | Контакти | Привітання і співгукти | Правила користування сайтом табу табу

© 1997–2024 «ФАКТИ в Інтернеті»
Усі права на матеріали сайту охороняються у відповідності до законодавства України. Матеріал під розбіжним ім'ям не може розповсюдити. «Розповідь» в таке жоденісі сенсеною © фрубульська у мислі розказати та мислі інформаційно-комерційній заданню.

ПОПУЛЯРНЕ

1 Бачко лишив Грушевському стільки грошей, що той побудував шестиповоротної будинок і уключив: викида книга про українську інтелекцію початку XX століття

30 травня 2024 **12:24**

2 «Мене називають стервою»: суддя, яка працювала на фронті, отримала 15 років ув'язнення за додержду в умовах воєнного часу

6 травня 2024 **11:09**

3 «Наше задання — померти у вертикальному положенні й без пилверса»: 70-річний інструктор Лек про боротьбу з кожно генетикою та грижами

7 червня 2024 **12:25**

4 Вбєвця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіди почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:23**

5 «Ми загорили на позиції, які знайшувалися в нубі»: зірка «Ті — космос» Володимир Кравчук про роки на фронті

28 травня 2024 **12:24**

Підписка 12.00.24р. мєрч

Книг

+15% відсоток знижки 87% книг 746 грн лише з 50% задоволення

Підписка на 20.24р. мєрч

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Вбєвця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіди почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:23**

Свещинник сховав репівню в шафу з вугіллям, але ексцедія знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турецького Євангелія XI століття

20 травня 2024 **12:24**

Мазепа зустрілася з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкривас виставка, експонат якої має до цього примітність

6 травня 2024 **12:53**

Поки одні дискутували, як назвати український парламент, письменники і адвокати за рубль опублікували оголошення про створення Центральної Ради

28 березня 2024 **12:23**

Заникули в нерівному бою 224 воїни. В Києві показали репівню, яка диком берегається після заплекол битви

22 жовтня 2024 **12:23**